

Retrospectiva

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ

» **Στις εκλογές** θα αναμετρηθούν δύο αντίπαλα πολιτικά σχέδια. Αφορούν το μέλλον της Ελλάδας, αλλά και της Ευρώπης. Διαβάζουν όμως και ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο και το παρελθόν - πρόσφατο και απώτερο. Διαπλέκουν την μνήμη με τις εμπειρίες του παρόντος. Προτείνουν, η κάθε μια, έναν διαφορετικό ορίζοντα μέλλοντος. Συγκροτούν δηλαδή δύο διαφορετικές «αφηγήσεις».

Πρόκειται για την αφήγηση του ΣΥΡΙΖΑ, από τη μια, και του κυρίαρχου συνασπισμού εξουσίας, από την άλλη - ανεξάρτητα από τις όποιες πολιτικο-κομματικές του εκφράσεις. Γύρω από την αντιπαράθεση των δύο αυτών αφηγήσεων πολώνεται η κοινωνία, όχι εξαιτίας κάποιας «συνωμοσίας του κακού», αλλά επειδή η αντιπαράθεση των αφηγήσεων αντιστοιχεί στην ευδιάκριτη αντιπαλότητα αντιτιθέμενων κοινωνικών συμφερόντων, οξυμμένη από την κρίση. Μπορούμε λοιπόν να μιλήσουμε για μια «τυπική» αντιπαράθεση, που αναδεικνύει τη συναρμογή πολιτικού-κοινωνικού, συμπυκνώνοντας ταξικές αντιθέσεις και επικαιροποιώντας την ιστορική πολιτική τομή Αριστεράς-Δεξιάς.

Το πολιτικό σχέδιο των κυρίαρχων δυνάμεων, του οποίου οι καταβολές ανιχνεύονται αρκετά πριν από το 2010, αρχίζει να υλοποιείται συστηματικά από το ξέσπασμα της κρίσης και μετά, ως πρακτικό εγχείρημα που επιδιώκει να «εσωτερικεύσει» τα προτάγματα και τις υπερεθνικές πρακτικές του νεοφιλελευθερισμού σε όλες τις δομές του κοινωνικού μας σχηματισμού. Αυτό που έπρεπε να πραγματοποιηθεί, ήταν η ριζική αντιστροφή της σχέσης της οικονομίας με την κοινωνία, με την καθολική επικυριαρχία της οικονομίας, και την πολιτική να περιορίζεται απλώς σε ρόλο εγγυητή αυτής της επικυριαρχίας.

Αυτό που έπρεπε να διασφαλιστεί, στο όνομα της κρίσης και με εργαλείο την κρίση, ήταν το άνοιγμα και η εμπέδωση του νέου κύκλου αναπαραγωγής του κεφαλαίου και στη χώρα μας. Όχι όμως -όπως επισημαίνει ο Βερναρδάκης- μιας «κλασικής» αναπαραγωγής, ενταγμένης σ' έναν μακροπρόθεσμο ορίζοντα και στη βάση ενός ανανεωμένου κοινωνικού συμβολαίου με τις υποτελείς τάξεις. Αλλά μιας αναπαραγωγής «νέου τύπου», επιθετικής και αρπαχτικής, που πρέπει να πραγματοποιηθεί γρήγορα και βίαια. Και επομένως προϋποθέτει την ακύρωση ιστορικών κατακτήσεων του κόσμου της εργασίας, την κατάργηση θεσμών και πρακτικών κοινωνικού και πολιτικού ελέγχου, την ελαχιστοποίηση των συλλογικών αντιστάσεων και τη διάλυση της κοινω-

νικής συνοχής.

Το μέγεθος του εγχειρήματος είχε ανάγκη από ένα συνεκτικό ιδεολογικό Λόγο - τα κλασικά στερεότυπα του παραδοσιακού συντηρητισμού ήταν φτωχά και ανεπαρκή. Η σταθεροποίηση του εγχειρήματος απαιτούσε μεγάλες αλλαγές στο «πολιτικό εικοδομήμα» που θα εξασφάλιζαν μια μεσοπρόθεσμη τουλάχιστον συναίνεση - η ριζική ανασύνθεση του κομματικού πεδίου ήταν ο αποφασιστικός όρος. Και η «Κεντροαριστερά» ήταν ο αδύνατος κρίκος που μπορούσε και έπρεπε να σπάσει - η πλήρης ρευστοποίηση του χώρου της πρόσφερε στο εγχείρημα ευρύτερη πολιτική νομιμοποίηση, πολιτικό προσωπικό και «οργανικούς διανοούμενους».

Μια αναδρομική ματιά στη σχετική αρθρογραφία και στις δημόσιες παρεμβάσεις της τετραετίας αποδεικνύει ότι: ήταν οι κεντροαριστεροί δημοσιολογούντες - και όχι οι ποικίλοι Αδώνιδες - αυτοί που σήκωσαν το βάρος της συστηματικής και αδιάλλακτης πολεμικής στον ΣΥΡΙΖΑ και επιχείρησαν να προσδώσουν έναν στοιχειώδη ειρμό στην αφήγηση του κυρίαρχου συνασπισμού. Έτσι, ο αντιλαϊκισμός, ο αντικρατισμός και άλλες ιδεολογικές παρακαταθήκες του εκσυγχρονισμού της προσαρμογής συμπλέχτηκαν με τη θεολογία του μονόδρομου, τον εξορθολογισμό διά της λιτότητας, τον ηθικισμό για την «Αριστερά της θυσίας». Για να σκιαγραφηθεί η επαγγελία της λελογισμένης φτώχειας των πολλών και της μεταδημοκρατίας των ολίγων, ως αυτονότος ε-

Ο αντιλαϊκισμός, ο αντικρατισμός και άλλες ιδεολογικές παρακαταθήκες του εκσυγχρονισμού της προσαρμογής συμπλέχτηκαν με τη θεολογία του μονόδρομου, τον εξορθολογισμό διά της λιτότητας, τον ηθικισμό για την «Αριστερά της θυσίας». Για να σκιαγραφηθεί η επαγγελία της λελογισμένης φτώχειας των πολλών και της μεταδημοκρατίας των ολίγων, ως αυτονότος ε-

ξευρωπαϊσμός.

Το κεντρικό πολιτικό πρόβλημα για το εγχείρημα, από το 2010 μέχρι σήμερα, ήταν να υπάρξει η συνεχής αναπαραγωγή του κυρίαρχου συνασπισμού εξουσίας, ανεξάρτητα από τις όποιες εσωτερικές αντιθέσεις, προσωρινές κρίσεις και αναλώσιμους πρωταγωνιστές, μέσα από μια διευρυμένη πολιτική ενσωμάτωση. Να επιτευχθεί δηλαδή αυτό που ονομάστηκε «πολιτική σταθερότητα».

Ο κρίσιμος παράγοντας ήταν να προχωρήσει σε βάθος και να ολοκληρωθεί μια τάση που ήδη υπήρχε: η χειραφέτηση των πολιτικών υποκειμένων από τους καταναγκασμούς της ιστορικότητάς τους και των (περιττών) παραδοσιακών ιδεολογικών τους ταυτίσεων. Και κυρίως η απαλλαγή τους από την υποχρέωση να λειτουργούν ως θεσμοί πολιτικής εκπροσώπησης και από τις δεσμεύσεις που αυτή συνεπάγεται. Η κυριαρχία των «εθνικών» (και των υπερεθνικών) οικονομικών προτεραιοτήτων απαιτούσε τη ρευστοποίηση των κομμάτων και του πολιτικού συστήματος και την ομογενοποιημένη ανασύνθεσή του, στη βάση μιας πολιτικής σύγκλισης, αυτονομημένης από αναχρονιστικές αναφορές σε ταξικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς διαφορισμούς.

Το εξέφρασε αυτό ο Βενιζέλος με πραγματιστική ωμότητα, θέλοντας να τεκμηριώσει τη «στρατηγική συμβαχία» Ν.Δ. - ΠΑΣΟΚ, όταν αποφάνθηκε ότι σήμερα και μπροστά στην προτεραιότητα της οικονομικής αποτελεσματικότητας «τα περιθώρια για σοσιαλδημοκρατικές ιδεολογικές

και αξιακές επιλογές στην οικονομία δεν υπάρχουν».

Τι είναι αυτό που ωθεί κόμματα και πρόσωπα προερχόμενα από ιστορικά ρεύματα και χώρους της ευρύτερης Αριστεράς να περάσουν την πόρτα του νεοφιλελεύθερου αναμορφωτηρίου και να υπαχθούν στον συνασπισμό των κυρίαρχων, προσφέροντας την πρόσθετη πολιτική νομιμοποίηση που αυτός είχε ανάγκη; Μια αναλυτική απάντηση υπερβαίνει την έκταση και τις δυνατότητες αυτού του κειμένου. Ας επισημανθεί μόνο η τομή του 1989, το ορόσημο που σηματοδοτεί το «πέταγμα της λευκής πετσέτας» στα πόδια του επελαύνοντος νεοφιλελευθερισμού. Την πλήρη προσχώρηση της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας στη νεοφιλελεύθερη ατζέντα. Την αναδίπλωση σε αποϊδεολογικοποιημένες, ασθενικές πολιτικές ταυτότητες της «ρεαλιστικής προσαρμογής».

Έτσι λοιπόν συγκροτείται ο ένας πολιτικός πόλος της αντιπαράθεσης. Με εσωτερικές διαφοροποιήσεις ασήμαντες. Αλλά και παράδοξες, αν σκεφτούμε ότι οι «κεντροαριστεροί» σύμμαχοι ασκούν στον Σαμαρά κριτική «από τα δεξιά», εγκλωβίζοντας τον για λαϊκιστική υποχώρηση απέναντι στην ιστορική εθνική ανάγκη να ολοκληρωθεί η βίαιη κοινωνική ισοπέδωση.

Και απέναντί του, ο πόλος του ΣΥΡΙΖΑ, με άλλες κοινωνικές προτεραιότητες, με διαφορετική ανάγνωση της κρίσης, με τη σταθερή πεποίθηση ότι η ηγεμονία οικοδομείται με αφετηρία την ταξικότητα, ότι η πολιτική που θέλει να αλλάξει τον κόσμο δεν μπορεί να είναι θεραπευτική της οικονομίας και μίζερος διαχειριστής του υπάρχοντος νεοφιλελεύθερου επιπέδου. Ο πόλος της Αριστεράς ως αποφασιστική πολιτική χειρονομία που αμφισβητεί και αρνείται τη συναίνεση η οποία αναπαράγει τον ολιγαρχικό εκφυλισμό της δημοκρατίας. Ο πόλος «των από κάτω» ως πρόκληση αστάθειας στην αιωνιότητα της σταθερότητας «των επάνω».

Ο κομματικός κατακερματισμός δεν παράγει σήμερα μια πολλαπλότητα πολιτικών απαντήσεων. Τα πολιτικά σχέδια και οι αφηγήσεις στις οποίες αυτά εντάσσονται είναι δύο και μόνο. Δεν πρόκειται ούτε για τεχνική πώληση ούτε για κακέτυπη επανέκδοση του παραδοσιακού δικομματισμού. Πρόκειται για την κατάληξη μιας διαδρομής κατά την οποία έγιναν επιλογές, συντέθηκαν και αποσυντέθηκαν πολιτικοί χώροι, αποσθάρωθηκαν αξιακές ταυτότητες, υπονομεύτηκαν συλλογικότητες και αποθεώθηκε η εξατομίκευση της πολιτικής. Απέναντι λοιπόν στον αναγκαίο και εξυγιαντικό διπολισμό των διακριτών απαντήσεων, τα ψελλίσματα και οι εκκλήσεις για συναίνεση είναι καθαρή υπεκφυγή. Η επιλογή προφανώς δεν εκβιάζεται. Θα αθροιστεί όμως στον έναν από τους δύο πόλους.

Του ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ